

Coptic “xε” and Japanese “と”^{to}

Jehuda Ronen

2007年1月3日

A quotation is a handy thing to have about, saving one the trouble of thinking for oneself. — (attributed to) A. A. Milne

Core → Periphery
Reported speech → All other things

– He decided that she would be his wife.
She asked herself why she was there.

Description; “here-now-I” (nunéocentric) deixis.

1 Reported speech

1.1 General theory

The traditional Graeco-Romano-centric view:

- Oratio recta —

- Dico: “Caesar venit” (lit. I-say: “Caesar comes”).
– She says ‘well I’d like to buy an ant’.¹
– “Yes”, he decided, “she will be my wife”.²
She asked herself, “Why am I here?”

Demonstration; “there-then-(s)he” deixis (pronouns, tense, here:there, (in Japanese:) politeness/gender).

- Oratio obliqua —

- Dico Caesarem venire (lit. I-say Caesar to-come).
– And she tells him uh that she wants to buy an ant.

[1] *Late Ramesside Letters: Letters written by Dhutmose: Pap. Leiden I 369* —

I’m say to PN lord PIN PN
tw.i dd n hrišt n nmsw dhwt
lord PIN god every goddess every that
nb hmnw ntr nb ntr.t nb nty
I’m pass by them
tw.i sn(y) r.w
give to you life prosperity health lifetme
imi n.tn ‘nh - wd3 - snb ‘h’(w)
elderly big good
i3wt ‘3.t nfr.t
give to you glor(in the front of) gods men
imi n.tn hst mb3h nfr(.w) rmt(.w)

אני אומר לכרישתת אדון נניסו [ול]דכוטי
אדון חמנו [ול]כל אל [ול]אלה שאני עובר
על פניהם:
"תנו להם (מילולית: לכם) חיים-שגשוג-
בריאות [ול]אור-חיים [ול]זקנה גדולה
וטובה;
תנו להם (מילולית: לכם) הלל בפני אלים
[ול]אנשים".

1.2 Reported speech (and cognition in general) in Japanese and Coptic

[2] *Genesis 1:3* —

¹From a Monty Python skit, quoted in “Quotations as demonstrations” by Clark and Gerrig.

²From “On Direct Speech and the Hebrew Bible” by Goldenberg, Gideon.

- (Bohairic?:)
 ογος πεχε φνογ† χε μαρεγωιου ογος
 ακωπωη πεχε πιογωιου

• JBS:
 kamiwa hikari are to iwareta
 神は「光あれ」と言われた。

• IBS:
 hikari yo kagayake to kamisama ga
 「光よ、輝け」と神様が
 meizimasita
 命じました。

• ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור

[3] Luke 1:18-1:21 —

- αγω πεχε Ζαχαριας μπαγγελος· χε ζη
 ογ† ναϊνε επαϊ ανοκ γαρ αιρ ζλαο αγω
 ταςζιμε ασαιαιε ζη νεσζοογ'
 α παγγελος Δε ογωχβ πεχααζ ναα· χε
 ανοκ πε γαβριηλ πεταζερατq μπεμτο
 εβολ ηπνουτε αγω αυτννο αυτ' εωαχε
 νηη μακ αγω εταφε οειω νακ ηηαι
 εις ζηητε εκεωωπε εκκω ρρωκ εμμη
 ομ ημοκ εωαχε ψα πε ζοογ ετερε
 ναϊ ναωωπε ετβε χε μπκπιστεγε
 εναωαχε· ναϊ ετνααωκ εβολ ζη
 πεγοειω'
 πλαος Δε νεα δωωτ' ζηητq ηζαχαριας
 πε αγω νεγρ ωπηρε ητερεαωσκ ζη
 περπε'

• IBS:
 「...」
 「...」
 外の人たちは、ザカリヤが
 出て来るのを、今や遅しと待
 ちかまえていましたが、なぜそんなに
 手間どっているのか不思議
 でなりません。

• JBS:
 suru to /zekaria/ wa mitukai ni
 するとゼカリヤは御使に
 itta dousite sonna koto ga
 言った、「どうしてそんな事が、
 watasi ni wakaru desyou ka watasi
 わたしにわかるでしょうか。わたし
 wa rou zin desu si tumaga monen wo totte
 は老人ですし、妻が、も年をとって
 imasu
 います」。

御使が答えて言った、「わたし watasi
 wa kami no mi mae □ tatu /gaburieru/
 は神のみまえに立つカブリエル
 deatte
 であって、この喜ばしい知らせ
 をあなたに語り伝えるために、
 つかわされたものである。時が
 来れば成就するわたしの言葉を
 信じなかつたから、あなたは口が
 きけなくなり、この事の起る日まで、

ものが言えなくなる。」
 minsyuuha /zekaria/ wo matte ita no no
 民衆はゼカリヤを待っていたので、
 kare ga seizyonai de hima dotte iru no wo
 彼が聖所内で暇どっているのを
 fusigi ni omotte ita
 不思議に思っていた。

• אמר זכריה אל המלאך: "לפי מה אדע זאת? הרי אני זקן ואשתי באה בימים."
 השיב לו המלאך: "אני גבריאל הנצב לפני אלהים. ונהנה תאלם ולא תוכל לדבר עד אשר יקרו הדברים האלה, על שלא האמנת לדברי אשר יתקיימו בעתם."
 העם חכה לזכריה ותמה על שהתעכב בהיכל.

[4] *turu no oyomesan* —
 つるのおよめさん —

wakamono wa odoroitte konna
 • わかものはおどろいて、「こんな
 tokoro no yome ni nante tondemonai
 ところのよめになんて、とんでもない
 koto wasi wa iti niti iti niti
 こと。わしは、一日、一日、
 hi yatou no sigoto wo site mawatte
 日やといのしごとをしてまわって、
 yatto kurasi wo tatete iru n zya
 やつとくらしをたてているんじや。」
 to itte kotowarimasita
 といつて、ことわりました。

• האישה הצעיר היה מופתע ר"א... אמר
 וסירב.

[5] Ruth 1:6 —

• [...] αγκτοογ εβολ ζη τσωφε ημωαβ
 : εβολ χε αγσωτη ζη τσωφε ημοαβ'
 χε α πχοεικ ομπωινε ηπεαλλος ετρε
 ατχοεικ ναγ

• JBS:
 sono toki /naomi/ wa /moabu/ no ti de
 その時、ナオミはモアブの地で、
 syu ga sono tamiwo kaerimite sude nisyokumotu
 主がその民を顧みて、すでに食物
 wo o atae ni natte iru koto wo kaita
 をお与えになっていることを聞いた
 no de
 ので、 [...]

• IBS:
 soretoiunomo kokyuu wa kamisama no
 それというのも、故郷は神様の
 okagede hutatabi housaku ni megumareru to
 おかげで、再び大豊作に恵まれたと
 tutaekiita kara desita
 伝え聞いたからでした。

• ותקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב כי שמעה
 בשדה מואב כיפקד יהוה את עמו לתת להם לחם

[6] Ζαλαρια —

• [...] νωορη μεη ααωτη ζη παποστο
 λος ετογααβ χε

• בתחילה שמעה מהשליח הקדוש:

[7] ^{otogizousi} お伽草子 (^[anime]アニメ) —

kyou	wa	gomen	to	ka	omou	nara				
「今日	は	ごめん	」	と	か	思う	なら			
mukae	ni	kite	ii	tai	kedo	dame	da			
迎え	に	来て		言	い	たい	けど	だ	め	だ
- “If you’re thinking, ‘I’m sorry for today,’ | come pick me up.” | I want to say that, but I can’t.

1.3 Verbum dicendi

Verba dicendi from J.R.R. Tolkien’s “The Lord of the Rings”:

Ø, said, declared, calling, asked, put in, answered, argued, retorted, shouted, laughed, snorted, stammered, cried, added, exclaimed, his reply ... was ... this, thought, replied, mused, chuckled, objected, heard, muttered, begged, began, replied, hissed, snarled, growled, jeered, ordered, whispered, flattered, insisted, repeated, continued, came ... the voices ..., rejoined, yelled, gasped, smiled, wailed, persisted, breathed

1.3.1 Unmarkedness

English:

“...” (pronomen) said, “...”.
“...” said (nomen) “...”.

Hebrew:

"..." X אמר "..."

Coptic: πexα=/πexε— X xe ...

Japanese:

「...」 という。
いう、「...」。 (foreign)

1.4 Biblical Hebrew “לאמר”

[8] *Genesis 2:16-17* —

- וַיִּצַו יְהוָה אֱלֹהִים עַל-הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ-הַגָּן אָכַל תֹּאכַל: וּמֵעֵץ הַדְּעִתַּת טוֹב וְיָדַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְיוֹם אָכַלְתָּ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת:
:אָכַלְתָּ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת:
- (Bohairic?:)
ογορ αqzozzen nxe πσοιc φνογ†
ντοτq ναδαν εqχω μμοc xe εβολ

ηεν ψωην νιβεν ετηεν πιπαραδico εκ
ογωμ εβολ μμωογ εγρηε·
εβηλ δε ηεν πιψωην ντε πεμι μπωψ†
μπιπεθενανεδ nem πιπετρωογ ννετε
νογωμ εβολ μμοq· πιερωογ δε ετετεν
ναγωμ εβολ μμοq τετενναμογ ηεν
ογμογ·

[9] *Leviticus 25:1-2* —

- וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי לֹקֵחַ לָכֶם וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ שָׁבַת לַיהוָה:
:נתן לכם וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ שָׁבַת לַיהוָה:
- (Bohairic?:)
ογορ α πσοιc caxi nem μωγchc zi πτ
ωογ ncina εqχω μμοc·
xe caxi nem nenωhpi μπιcραηλ
ογορ εκεχοc νωογ xe εωωπ
αρετενψανψενωτεν ερωγν επικαζι φη
ανοκ ε†νατηιc νωτεν ογορ εqεερεμ
τον nxe πικαζι φη ανοκ ε†νατηιc
νωτεν ζανcαββατον ντε πσοιc ne

[10] *Genesis 2:18* —

- וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים לֹא-טוֹב הָיְתָה הָאָדָם לְבַדּוֹ: אֶעֱשֶׂה-לּוֹ עֵזֶר כְּגַגְדּוֹ:
:אֶעֱשֶׂה-לּוֹ עֵזֶר כְּגַגְדּוֹ:
- (Bohairic?:)
ογορ πexε πσοιc φνογ† xe nanec an
ερε πιρωμι ψωπι μμαγατq· μαρεqεαμιο
ναq νογβονηοc κατα ροq·

Coptic Etymological Dictionary / Černý, Jaroslav:

xe—
(Crum 746b), conjunction,
'namely', etc. = [hieroglyphs] (Wb.
V, 624, 1-6), (r)dd, to introduce di-
rect speech and as conjunction [...]

2 “Free” content-description; narrator-focused

[11] ἄλλαρια —

- νεcρρωτε γαρ πε ερωκ εν
εμοναcτηριον μπωcαντιον xe
ncεναψοπc ερωογ αν ετβε νεcεϊοτε
- היא פחודה ללכת למנורים של ביונטיון:
"לא יקבלו אותה אליהם בגלל אבותיה."

[12] ἄλλαρια —

- ΝΕΥΝ ΟΥΝΟΒ ΝΡΟΟΥΨ ΨΟΟΠ ΝΑΣ ΧΕ ΟΥ ΝΕΤΝΑΛΛΑΥ ΨΑΝΤΕΣΕΪ ΕΞΟΥΝ ΕΝΤΩΖΜ ΕΤΟΥΑΑΒ ΝΤΗΝΤΠΑΡΘΕΝΟC
- דאגה גדולה היתה לה: "מה זה שהיא תעשה כדי שהיא תכנס כברית הקדושה של הבתולין."

3 Limit-markers

[13] ἄλλαρια —

- ΤΗΑΚΑΡΙΑ ΔΕ ἄλλαρια ΑCΦΙ ΝΝΕCΒΑΛ ΕΞΡΑΪ ΕΤΠΕ ΕCΧΩ ΜΜΟC ΧΕ ΠΧΟΕΙC ΠΝΟΥΤΕ ΝΝΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ · ΕΨΧΕ ΚΝΑCΟΥΤΗ ΤΑΖΗΗ ΖΜ ΠΖΩΒ ΕΤΝΑΒΑΧ ΕΡΟΦ ΕΪΕ ΜΑΡΙCΩΤΗ ΕΖΕΝΑΝΑΓΝΩCΙC ΕΥΠΡΕΠΕΪ ΜΠΑCΚΟΠΟC — ΑΨ ΝΤΕΡΕCΒΩΚ ΕΖΟΥΝ ΕΤΕΚΚΑΝCΙΑ ΝΨΟΡΠ ΜΕΝ ΑCΦΩΤΗ [...]
- והללאריא המבורכת נשאה את עיניה למעלה לשמיים ואמרה: "האדון האל הכל-יכול, אם תיישר את דרכי בדבר שאני הולכת אליו, לשמוע את הקריאות הנאות של המטרה." — ואחרי שהיא נכנסה לכנסיה שמעה בתחילה [...]

4 Naming

4.1 Narrative (?)

[14] Ruth 1:4 —

- ΑΨ ΑΧΙ ΝΑΥ ΝΖΕΝΖΙΟΜΕ' ΕΒΟΛ ΖΜ ΠΚΑΖ ΗΜΩΑΒ' ΕΠΡΗ ΝΤΟΥΓΪ ΗΜΟΟΥ ΠΕ Ο'ΡΦΑ : ΑΨ ΠΡΑΝ ΝΤΗΕΖCΝΤΕ ΤΕ ΖΡΟΥΘ
- JBS: sono hitori no na wa /orupa/ to ii そのひとりの名はオルパといい、 hitori no na wa /rutu/ to itta ひとりの名はルツといった。
- IBS: /mahuron/ notumawa /rutu/ /kiryon/ notuma マフロンの妻はルツ、キルヨンの妻 wa /orupa/ to iimasita はオルパといいました。
- וישאָו להם נשים מאַביות שם האַחת ערפָּה וְשֵׁם הַשְּׁנַיִת רות

[15] Ruth 1:2 —

- ΑΨ ΠΡΑΝ ΗΠΡΩΜΕ ΠΕ ΑΒΙΜΕΛΕΧ : ΑΨ ΠΡΑ ΝΤΡΕΦCΖΙΜΕ ΤΕ ΝΟΕΜΙΝ : ΠΡΑΝ ΔΕ ΗΠΡΕΨΗΡΕ CΝΑΥ ΠΕ ΜΑΛΛΩΝ ΜΝ ΧΕΛΛΙΩΝ : ΖΕΝΕΦΡΑΘΑΙΟC ΕΒΟΛ ΖΝ ΒΗΘΛΕΕΜ ΗΠΚΑΖ ΝΪΟΥΔΑ
- JBS: sono hito no na wa /erimereku/ tuma no その人の名はエリメレク、妻の na wa /naomi/ hutari no otoko no ko no 名はナオミ、ふたりの男の子の na wa /maron/ to kirion to ii 名はマロンとキリオンといい、 /yuda/ no /beturehemu/ no /ehurata/ bito de ユダのベツレヘムのヘフラタびとで atta あった。
- וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נְעֹמִי וְשֵׁם שְׁנֵי-בָנָיו מְחִלּוֹן וְכַלְיֹן אֶפְרַתִּים מִבֵּית לְחָם יְהוּדָה ׀

[16] Ruth 2:1 —

- ΝΟΕΜΙΝ ΝΕΨΨΟΟΠ ΝΑΣ ΝΒΙ ΟΥΡΜΗCΟΟΥΝ ΝΤΕ ΠΕCΖΑΪ : ΠΡΩΜΕ ΔΕ ΕΤΜΜΑΥ ΝΕΥΔΥΝΑΤΟC ΠΕ ΖΝ ΤΕΨΒΟΜ : ΕΥΕΒΟΛ ΠΕ ΖΝ ΤCΥΓΓΕΝΙΑ ΝΑΒΙΜΕΛΕΖ : ΕΠΕΨΡΑΝ ΠΕ ΒΟΕC
- IBS: tokoro de /naomi/ ni wa /beturehemu/ ni ところでナオミには、ベツレヘムに sumu /boazu/ to iu na no ookanemoti no 住む、ボアズという名の大金持ちの sinseki ga arimasita 親戚がありました。
- JBS: sate /naomi/ ni wa otuto /erimereku/ no さてナオミには、夫エリメレクの itizoku de hizyou ni yuuhuku na hitori no 一族で、非常に裕福なひとりの sinseki ga atte sono na wo /boazu/ 親戚があつて、その名をボアズ to itta といつた。
- וְלִנְעָמִי מִדַּע (מוֹדַע) לְאִישָׁה אִישׁ גְּבוּר חַיִל מִמְשַׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁמוֹ בְּעוּ:

4.2 Dialog (?)

[17] Ruth 1:20 —

- ΑΨ ΠΕΧΑC ΝΑΥ ΧΕ ΗΠΡΜΟΥΤΕ ΕΡΟΪ ΧΕ ΝΟΕΜΙΝ : ΜΟΥΤΕ ΕΡΟΪ ΧΕ ΤΕΤCΑΨΕ
- IBS: sikasi /naomi/ wa kou kotaemasita しかし、ナオミはこう答えました。 onegai dakara /naomi/ nante 「お願いだから、ナオミなんて yobanai de /mara/ tte yonde 呼ばないで。マラって呼んで tyoudai /naomi/ wa kokotiyoi ちようだい [ナオミは『心地よい』、 mara wa turai no i マラは『つらい』の意]。

- JBS:
/naomi/ wa karera ni itta watasi wo
ナオミは彼らに言った、「わたしを
/naomi/ tanosimi to yobazuni /mara/
ナオミ (楽しみ) と呼ばずに、マラ
kurosimi to yonde kudasai
(苦しみ) と呼んでください。

- ותאמר אליהן אלתקראנה לי נעמי קראני לי מרא
כיהמר שדי לי מאד

[18] ἄλλαρι —

- ζεν ογπιctic mπε mωγchc ογωφ
ετρογμογτε ερογ xε πωhre ntwεere
μφαρω
- באמונה לא רצה משה שיכנו אותו 'בן של
בת-פרעה!'

[19] Genesis 1:5 —

- IBS:
kamisamawahikariwo hiro yami wo yoru
神様は光を「昼」、やみを「夜」
to nadukemasita
と名づけました。

- JBS:
kamiwahikariwo hiro to naduke yami woyoru to
神は光を昼と名づけ、やみを夜と
nadukerareta
名づけられた。

- ויקרא אלהים | לאור יום ולחשך קרא לילה

[20] Based on Modern Japanese A / tuzita kyozu
辻田 協二

- hanako wa sono inu wo taro to
花子はその犬を「たろ」と
yobimasita
呼びました。

- האנאקו קראה לכלב "טארו".

- hanako wa sono inu wo taro da to
花子はその犬を「たろ」だと
iimasita
言いました。

- האנאקו אמרה שהכלב הזה הוא
"טארו" / האנאקו אמרה: הכלב הזה
הוא "טארו".

5 Mimesis

General theory:

Grice, H. Paul	Peirce, Charles S.
Indicating	Indices
Describing	Symbols
Demonstrating	Icons

³Roman transliteration (ローマ字): i ro ha ni ho he to / ti ri nu ru wo / wa ka yo ta re so / tu ne na ra mu / u wi no o
ku ya ma / ke hu ko e te / a sa ki yu me mi si / we hi mo se su

Japanese terms for “mimetic words”:

- gi sei go / gi on go
擬声語 / 擬音語 phonomime, onomatopoeia
- gi tai go
擬態語 phenomime, psychomime

The three writing-systems of Japanese:

- Kana
仮名³:
hiragana ひらがな katakana カタカナ
いろはにほへと イロハニマヘト
ちりぬるを チリヌルヲ
わかよたれそ ワカヨタレソ
つねならむ ツネナラム
うるのおくやま うキノオクヤマ
けふこえて ケフコエテ
あさきゆめみし アサキユメミシ
ゑひもせす エヒモセス

- kanzi
漢字:
諸行無常
是生滅法
生滅滅已
寂滅為樂

Semantic refinement of 笑う warau “to smile, to laugh” (Sibatani, Masayosi):

- Ha-ha-ha to warau laugh
- Niko-niko to warau smile
- Kutsu-kutsu to warau chuckle
- Gera-gera warau giggle
- Nita-nita warau snigger
- Nikkori to warau grin

Some examples:

- /ziroziro/ to miru to stare
ジロジロと見る
- /kirakira/ to hikaru to shine sparkingly (I)
キラキラと光る
- /pikapika/ to hikaru to shine sparkingly (II)
ピカピカと光る
- /pinpin/ to suru to be lively
ピンピンとする
- /yoboyobo/ to suru to be weak from old age
ヨボヨボとする

[21] naita aka oni hamadahirosuke
泣いた赤おに / 浜田 廣介 —

- aka oni no ie no toguti ni tati nagara
赤おにの家の戸口に立ちながら、
to wo tonton to karuku tataite
戸を とんとんと かるく たたいて、
iimasita
いいました。

- כשעמדו מול הדלת של הבית של השד
האדום, דפקו חלושות "טון-טון" על הדלת
ואמרו.

[22] *naita aka oni hamadahirosuke*
泣いた赤おに / 浜田 廣介 —

- [...] *dare no karada mo rakuraku to*
だれのからだも らくらくと
suru
する [...]
 - ▲ 楽 【らく】 (adj-na,n,n-suf) comfort, ease.
- כולם חשו בנוח (מילולית, פחות או יותר):
ההרגשה שלהם עשתה "ראקו-ראקו".

[23] *naita aka oni hamadahirosuke*
泣いた赤おに / 浜田 廣介 —

- [...] *uresi sou na aka oni to kodomo*
うれしそうな赤おにと子ども
no kao to ga ikiiki to egakidasarete
の顔とが、いきいきと えかき だされて
miemasita
みえました。
 - ◆ 生き 【いき】 (n) freshness, stet.
- הפנים של השר האדום השמח-למראה
ושל הילד, באופן מלא-חיים (הם) נראו
וצויירו.

5.1 North-East African languages

From my notebook of Goldenberg's "the history of linguistics" (2005):

הוא רצה ללכת הוא רצה להגיד
"אני אלך"

לשמח (קאזטיב) לעשות שמישהו
יאמר "אני שמח"

הכדור עף באוויר הכדור
מהר בקשת, והדם "ווש" והדם אומר
זרם "פלפלפלפל"

[24] *Kyoji's translation of the last example* —

- */bōru/ ga /syōi/ to itte ti*
ポールが「シューツ」といって、血
ga /hurahura/ to otita
がフラフラとおちた。

- הכדור אמר "שיו" והדם נפל "פוראפורא".

[25] *From "On Direct Speech and the Hebrew Bible" by Goldenberg, Gideon (Amharic)* —

- *əffoy alä* (he said "əffoy!")
(he) sighed
- *kwa-kwa alä*
(he) clattered, rustled.
- *dub-dubb alä / täb-täbb alä*
(he) dripped (drop by drop)
- *futt alä*
(he) sipped
- *ğorow dänquro alsäma aläw.*
(Beethoven) his ear became deaf and said
to him "I will not hear!".